

חיל החינוך והנוער זמן מורשת

ארגון האצ"ל

ארגון האצ"ל נוסד בשנת 1931 ע"י אברהם תהומי וקבוצה של מפקדים מארגון ההגנה שמאסה במדיניות ההבלגה של ההגנה נוכח הפרעות ושאפה לקחת את היוזמה לידי היישוב היהודי. אברהם תהומי היה מפקד מחוז ירושלים, אך הוחלף בשל נסיעה לחו"ל שגררה חילוף תפקידים. משלא קיבל את תפקידו בחזרה, פרש יחד עם חלק מפקדיו ומפקדים אחרים והקים את ארגון האצ"ל, שנקרא בתחילה ארגון ב'. תהומי היה מפקד הארגון מ-1931 עד 1937. עד פרוץ המרד הערבי, היה הארגון דומה להגנה באופיו, כאשר הוא מתרכז בעיקר בהגנה ושמירה.

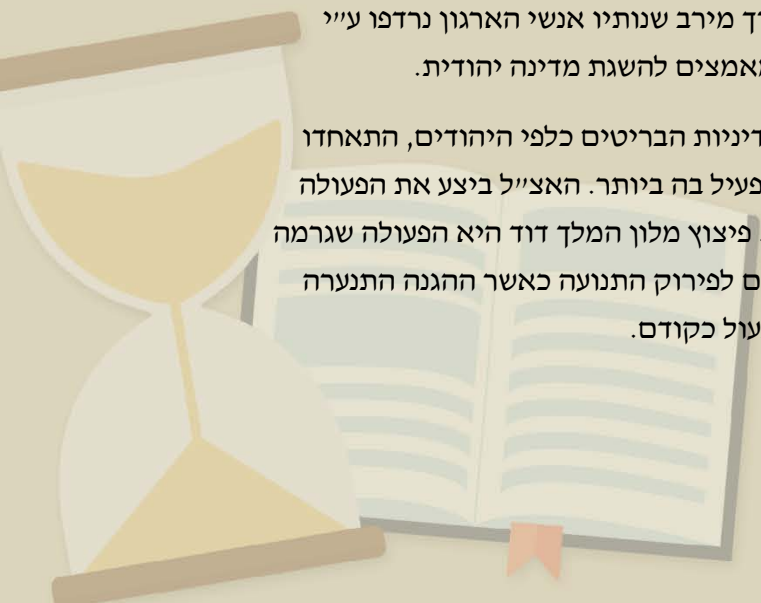
לארגון החדש הצטרפו רבים מתנועת בית"ר, וב-1937 חזרו אברהם תהומי וחלק מהמפקדים שבאו איתו להגנה בעקבות ניסיון כושל לאיחוד הארגונים, והארגון נשאר בידי הרביזיוניסטים. תהומי עקר לארה"ב מאוחר יותר. שם הארגון שונה לאצ"ל- ארגון צבאי לאומי. מטרות האצ"ל היו הקמת מדינה יהודית בארץ ישראל בשתי גדות הירדן ושינוי המנטליות הצבאית ביישוב היהודי מהגנה להתקפה. אנשי הארגון האמינו כי רק פעולות תגמול תפסקנה את פעולות הטרור נגד היישוב היהודי בארץ. וכך אכן נעשה, כאשר בפעולתם הראשונה נרצחו שני ערבים על ידם בסמוך לפתח תקווה.

עד פרסום הספר הלבן בשנת 1939 התמקד האצ"ל בפעולות תגמול נגד פורעים ערבים בפרעות תרצ"ו-תרצ"ט. לאחר פרסום הספר הכריז האצ"ל על מאבק ישיר בבריטים במטרה לסלק את השלטון הבריטי מהארץ ולהקים מדינה יהודית.

לאחר פרישתו של תהומי ב-1937 מונה רוברט ביטקר למפקד הארגון, בשל קשיים במילוי התפקיד שסבבו סביב השפה ותנאי השטח בארץ מונה אחריו משה רוזנברג לשנה ואחריו דוד רזיאל מונה למפקד עד שנת 1941. בשנה זו מונה יעקב מרידור למפקד הארגון, והוא היה בין אלו שהכריזו על גיוס כללי של אנשי האצ"ל לצבא הבריטי. דבר זה גרם לפיצול של הלח"י מתוך האצ"ל, בפיקודו של אברהם שטרן שהיה מפקד מוערך באצ"ל בעצמו. בשנת 1943 הוחלף מרידור במנחם בגין, שהיה קיצוני יותר מקודמיו והידוע שבמפקדי האצ"ל.

לאורך כל שנות קיום הארגון וכאשר היה בחיים, תמך זאב ז'בוטינסקי בארגון האצ"ל והיה למפקדו העליון בין השנים 1937-1940. כמו כן, לאורך מירב שנותיו אנשי הארגון נרדפו ע"י הבולשת הבריטית וההגנה, שחשבה שהם פוגעים במאמצים להשגת מדינה יהודית.

לאחר מלחמת העולם השנייה, כאשר נראה שאין שינוי במדיניות הבריטים כלפי היהודים, התאחדו המחתרות לתנועת המרי העברי, כאשר האצ"ל היה פעיל בה ביותר. האצ"ל ביצע את הפעולה הגדולה ביותר שלו במסגרת התנועה, ליל המטוסים. פיצוץ מלון המלך דוד היא הפעולה שגרמה להגנה לסגת מתנועת המרי העברי. האירוע בעצם גרם לפירוק התנועה כאשר ההגנה התנערה מהפעילות הקטלנית של האצ"ל, והמחתרות שבו לפעול כקודם.

חיל החינוך והנוער זמן מורשת

גם לאחר מכן המשיך האצ"ל בפעולות נגד הממשל הבריטי, כאשר אחת הידועות שבהן הייתה תליית הסרגינטים כגמול על תליית שלושה פעילי אצ"ל

אחת הפעולות הנועזות של האצ"ל בתקופה שלאחר תכנית החלוקה ולפני הכרזת העצמאות הייתה [כיבוש שכונת מנשיה ביפו](#). כ-600 לוחמים יצאו מרמת גן וכבשו את השכונה בקרבות קשים, כאשר גם הבריטים נלחמים בהם ולא רק הערבים. השכונה נכבשה, וזיזרה את בריחת התושבים הערבים מיפו, ואת השתלבות כוחות ההגנה והאצ"ל יחד במבצע חמץ. פעולה זו נחשבה בעיני האצ"ל לאחת הגדולות שבתולדות הארגון, ואף מוזאון האצ"ל הוקם באחד מהבתים שנשארו בשכונת מנשיה.

לאחר הקמת המדינה, דגלה מועצת הממשלה הזמנית, בראשה דוד בן גוריון, בכך שעל כל המחתרות להתאחד ללא סייג לתוך גוף צבאי אחד שינוהל על ידי מדינת ישראל. בהתאם לכך, מחתרת ההגנה פורקה, והיוותה הבסיס לצה"ל. לתוכה השתלב גם רוב הלח"י(חוץ מהלח"י בירושלים) ורוב אהצ"ל(חוץ מהאצ"ל בירושלים). פרשה כאובה היא פרשת אלטנה, שהייתה ספינה מלאה נשק שרכש האצ"ל, ובנוסף היו עליה גם כ-900 עולים שנועדו לגיוס באצ"ל. הספינה הייתה אמורה להגיע בתום המנדט, אך בשל איחור הגיע רק לאחר שהאצ"ל התחייב לצה"ל ושלא לקנות נשק עצמאית. הספינה עגנה בכפר ויתקין, ואז ירדו ממנה רוב העולים. כשהחלה פריקת הנשק, התפתח עימות חמוש בין כוחות האצ"ל לבין כוחות צה"ל שנשלחו לתפוס את הציוד. לאחר אבדות לשני הצדדים, הספינה עזבה את המקום והגיעה למול חוף תל אביב ועלתה על שרטון. על הספינה נותרו בעיקר אנשי אצ"ל עם הנשק. אנשי האצ"ל הסכימו להעביר את הנשק לצה"ל אם 20% ממנו יועבר לאצ"ל. חיילי צה"ל שנשלחו למקום פתחו בקרב עם אנשי האצ"ל, ושני הצדדים ספגו אבדות. בן גוריון הפסיק את הקרב ע"י הוראה להפגין את הספינה, שהתלקחה וטבעה. בעקבות הפרשה פורקו יחידות האצ"ל והשתלבו במלואן בצה"ל.

